

EESTI LINNAD

(end. „LINNAD ja ALEVID“)

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Ilmub 10 korda aastas.

XI aastakäik.

Numbri hind 25 senti

Nr. 4

September

1938

SISU.

Vladimir Smetanin 50-aastane.

Tõrva ajaloo ja majandusest — J. Viks.

Uuemaid voole linnade haljasalade korraldamisel välismail — E. Lepp.

Mõningaid andmeid korteriolude kohta Soome linnades — A. Gustavson.

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadusest — E. Dolf.

Teiste omavalitsuste ja riigiteenistuse arvestamine teenistusvanusetasu ja pensiooni saamisel Soomes.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Kroonika.

EESTI LINNAD

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 4

XI AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

September
1938

Vladimir Smetanin 50-aastane.

Kes linnategelasist ei tunneks Vladimir Smetanin'i? Võib kindlasti öelda, et kõik. Sest V. Smetanin'i kauaaegne töö Eesti Linnade Liidus — algul statistika-instruktorina, siis nõunikuna ja praegu Büroo juhatajana — on ulatunud me kodumaa kõigisse linnadesse ja me kommunaalelu kõigile aladele.

V. Smetanin'i latinooruslik rüht ja lõppematu energia on pidevalt olnud rakendatud Eesti linnaomavalitsuste elu arendamisel ja ajakohastamisel ning seda juba 25 aastat.

Kuna selle aja jooksul on üle me kodumaa käinud mitmesugused tuuled ja tormid ja me oleme saavutanud riikliku iseseisvuse, on ju päris loomulik, et need murrangud on peegeldunud ka me kommunaalelu kõigis avaldusis.

Kui me linnaomavalitsuste tegevus käesajal sammub järjest tõusuteed, siis on nii mitugi head algatust ja nii mitmegi linnaomavalitsuste elu käsitleva küsimuse otsustarbekas lahendamine tihedasti seotud V. Smetanin'i nimega.

V. Smetanin sündis 2. oktoobril 1888 Tallinnas. Lõpetas 1909. a. Tallinna Nikolai poeglastegümnaasiumi ja 1913. a. Peterburi ülikooli õigusteaduskonna. 14. septembril 1913 astus ta Tallinna Linnavalitsuse teenistusse. Esiialgu teenis ta Linnavalitsuse

kantsleis ja Vaestelaste kohtus. 14. detsembril 1915 määrati ta Tallinna Linna Statistikabüroo juhatajaks, millisel kohal püsis tänini. Tema juhtimisel on see asutus, mis on me kodumaa vanim statistiline asutus, tõusnud ajakõrgusel seisvaks. Ka juhib ta Tallinna Linna Perakonnaseisuametit.

V. Smetanin on rida aastaid töötanud Balti riikide linnade liitude vahelises komitees, aidates tõhusasti kaasa Balti riikide kommunaalasjanduse ühtlustamisel ja arendamisel. Olles rahvus-

vahelise administratiivteaduste-instituudi tiitulaarliikmeks, on ta teinud kaastööd reale välismaisile kommunaalpoliitilisile ja administratiivteaduslikele ajakirjule, käsitledes Eesti linnaomavalitsuste ellu puutuvaid küsimusi. Töötades Eesti-Leedu Ühingu juha-

tuses, selle ühingu algusest tänini, on ta palju kaasa aidanud nende maade ja rahvaste teineteise mõistmisele ja lähendamisele. Leedu poolt on ta teeneid hinnatud Gediminase III ja IV klassi ordeniga. Kodumaal on talle annetatud Eesti Punase Risti III klassi teenetemärk.

Eesti Linnade Liidu kaudu on V. S m e t a n i n'i tegevus puudutanud ka meie seaduseandlust, kus tal sageli on tulnud linnade esindajana osa võtta seaduste ja määruste väljatöötamisest.

V. S m e t a n i n'i kahekordse aupäeva — 25-aastase omavalitsusteenistuse ja 50-aastase sünnipäeva — puhul ühineb Eesti Linnade Liit rohkearvulise õnnitlejateperega, soovides V. S m e t a n i n'ile püsivat tervist ja jõudu senise viljaka tegevuse jätkamiseks Eesti kommunaalelu korraldamisel me riigi ja rahva hüveks.

Eriline põhjus õnnitella V. S m e t a n i n'it on ajakirjal „Eesti Linnad“, sest oma asumisest saadik on see ajakiri kuulunud juubilari toimetamisele.

Tõrva ajaloo ja majandusest.*)

J. Viks.

Tõrva linn evib vaheldusrikka lainjase pinnamoega asendi Ohne jõe lammoru veerudel ja kühmastikel. Asetseb ta Tartu-Pärnu, Valga-Viljandi, Koorküla ja Holdre maantee ühtumis- ja ristumiskohtade ümbruses. Tõrva on geograafiliselt ühtlasi Helme kihelkonna keskuseks. On küsitud ja küsitakse veelgi: Miks siis pole nimetatud ega nimetata teda Helme linnaks? Muidugi võiks seda, aga et Tõrva nimi on leidnud tarvitamist aastakümneid, on eestipärane ja Tõrval on oma eriline arenemiskäik, siis linna elanikkonna enamik ei näi pooldavat nimemuutmist.

Tõrva nime on koht saanud tõrvapõletamisahjust, mis on kunagi asetsenud siin teede ristumiskohtade läheduses suuremate männimetsade piirkonnas.

Aastat 70 tagasi on Tõrva praeguse kesklinna asemel ja lähemas ümbruses kasvanud tihe mets, peamiselt männimets. Hooneist on sel ajal olnud kõrtsihoone, millest nüüd ümberhitamise teel on saanud linna kaubamaja, Tõrva veskihoone Veski tänavas ja sepikoda praeguse kivisilla läheduses. See maaala on kuulunud Helme mõisale.

1873.—1878. a. paiku on ehitatud juurde 3—4 maja, peamiselt äri otstarbeks ja Patküla vald on ostnud Tartu tänavas krunni, kuhu on püstitatud vallamaja. Nüüd on olnud Tõrvas 7—8 maja ja mõnikümmend

elanikku. 1873. a. on asutatud Roobe Parve preestri poolt Tõrva ka esimene kool.

Aastal 1881 on alanud uus ehitushooaeg, mil on võetud maha metsa ja ehitatud mõnikümmend maja maanteede äärde.

Siis on vaibunud ehitustegevus kuni 1890. a. Sellest ajast on alanud juba tänavate rajamine ja ehitamine kaugemale maanteest. Vastavalt ehitusnõudeile on rajatud praegused Pikk, Roos, Kitse, Aia, Metsa, Uus, Kitsas jt. tänavad.

Maaailma- ja Vabadussõja ajal oli ehitustegevuses täielik seisak ja Tõrva elumajade arv sõja lõpuks oli kasvanud paarisajani ja elanikkude arv on kõikunud 1500—1700 vahel.

Eesti riikliku iseseisvuse algaastatega algab ka Tõrvas uus eluhoog ja hoogus ehitustegevus. 1919. a. antud Maaseadusega võõrandas riik Helme ja Patküla mõisale kuuluvad Tõrva maaalad ja renditas neist suurema osa.

Administratiivselt kuulus Tõrva siis veel Patküla ja Helme valla alla.

Siseministri määrusega 31. märtsist 1921 lahutati Tõrva valdadest, anti talle alevi õigused ja määrati kindlaks administratiivpiirid. Piire laiendati 1923. a. Uhtaegu sellega algas palavikuline ehitustegevus ja alevi kasvamine. Osa praegusest Tõrvast näis siis mõne aasta vältel suure ühise ehitusplatsina,

*) Ette kantud Eesti Linnade Liidu esindajatekogü koosolekul 24. juulil 1938 Tõrvas.

kus tegelikult oli palju peremehi. Ehitamist soodustas veel üle 30 000-kroonise riikliku ehituslaenu saamine.

Võrreldes iseseisvuse algaastatega, on majade arv peaaegu kahekordistunud. Vabariigi Valitsuse otsusega 2. juulist 1926 muudeti Tõrva alev samanimeliseks linnaks.

Linna administratiivpiiresse kuuluva maaala suurus on 350 714 ha, sellest Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel linnalé omanduseks antud 257 ha.

Ehituskruuntideks linna maist on planeeritud 87 686 ha, haljasalade, tänavate, väljakute ja veekogude alla — 101 673 ha, kaubanduslikkude ja tööstuslikkude kruuntide alla — 38 322 ha, ülejäänud osa — eriotstarbeiks. Ehituskruuntide suurus kõigub 500—5000 m² vahel; maa hinnaks on 3—75 s.m². Umbes 400 planeeritud ehituskruundist on suurem osa ostetud pärisomandiks. Müümata osa maast antakse aastase rendiaja alusel elanikele kasutamiseks aiamaana. Osa haljasalasad renditakse samuti heinamaana.

Linna administratiivpiiride välisel vaatlusel võib täheldada, et need vajaksid muutmist ja laiendamist, kuna need on väga sakilised ja valla maaalad on kesklinnast vaid paarisaja meetri kauguses.

Vastava avaldusega on Linnavolikogu pöördunudki Siseministeeriumi poole.

Elanikke on praegu linnas 3051. Kui juurde arvata tegeliku linna osad, mis on valdade piires, siis oleks see paarisaja võrra suurem.

Rahvuselt on 97,7% Tõrva elanikest eestlased.

Põhivarana evib linn Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel saadud maad ja osa maju. Kokku on linnal 24 maja, neist on linnaomavalitsuse ajal ehitatud uus algkool, vanadekodu, raekoda, gümnaasium, elektrialajaam. Peale selle on teostatud remonte, mis annavad ülevaate linna esimese 10-aastaku ehitustegevusest majade alal. Riikliku ehituslaenuga on ehitatud 1 moodsaate korteritega elumaja Tartu tänavas.

Kogusummas on linnal kinnisvara 254 920 kr. ja vallasvara 48 514 kr. 28 s.,

kokku 303 434 kr. 28. s. väärtuses. Juurde pole arvatud maa, kui põhivara, väärtus.

Laene on koolimajade, elektriijaama ja võrgu ja teiste ehituste teostamiseks tehtud 95 014 kr. 37 s. suuruses. Seega on võlgadest vaba varandust 208 419 kr. 91 s. väärtuses. Laenud on suuremalt jaolt kõik pikaajsed ja odavaprotsendilised.

Suurt tähelepanu on püütud pöörda linna heakorrale. 10 aastat tagasi suur osa kesklinnast oli läbipääsmatu ja porine. See on jõutud nüüd enam-vähem korda seada ja Teedekapitali toetusel ehitada umbes 3 km tsementmakadamteid. Tänavate üldpikkus on 17 km.

Veel üheks suuremaks saavutiseks on linna elektrifitseerimine ja võrgu ehitamine, mis on maksunud ligi 30 000 kr. Alates 1. oktoobrist 1937 varustab linna elektriga Tartu linna Ulila jõujaam, mistõttu tarvitus on tõusnud kuni 60% ja ulatub üle 50 000 kWh aastas. Abonente on 376. Tänavavalgustuspunkte on 85, võrgu pikkus — 10,5 km.

Et Tõrva evib veekogude ääres looduslike puiestikke, siis on hakatud neid korda seadma parkideks, mis näib ka õnnestuvat. Uusi puisteid onistutatud 4 km ulatuses.

Tõrva oma kauni vaheldusrikka ja veteküllase looduse ja ümbrusega on leidnud tähelepanu ka sisemaasuvituskohana. Viimastel aastail on suvitajate arv tõusnud mõnesajani.

Arvestades suvitusvõimalusi ja eeldusi selleks, on Vabariigi Valitsus otsustanud 21. aprillil 1937 tunnustada Tõrva suvituskohaks. Tõrva, kui suvituskoha korraldamisele pole linn seni suutnud suuremat kulutada, kuna üldine heakord nõudis suuremat tähelepanu. Juba lähemal aastail saadakse siingi suuremat teha. 1938./39. a. eelarves on ette nähtud heakorralduste katteks ja suvitusolude parandamiseks 7515 kr.

Muret tekitab suvituskorterite puudus, mida muidugi ei saa kõrvaldada eeskätt omavalitsus.

Kas Tõrval suvituskohana on suuremat tulevikku, seda ei saa praegu kindlasti öelda.

Heakorral alal on ju väga palju teha. Puudub peaaegu täiesti kanalisatsioonivõrk ja hulk tänavaid vajab sillutamist.

Eesti riikliku iseseisvuse ajal on Tõrva kujunenud ka koolilinnaks. Praegu töötab siin 2 algkooli, neist teine Patküla valla oma, tütarlastetäienduskool, reaalkool ja gümnaasium; viimaseid peab ülal linn ühes Valga Maavalitsusega. Õpilaste arv algkooles ja täienduskoolis on kokku 500 ümber, reaalkoolis ja gümnaasiumis — 225.

Haridusele kulutab linn 10 000 kr. ümber aastas, peale selle koolimajade ehituse kulud.

Hoolekannet teostatakse vanadekodus poolkinniselt 35 tööjõuetule ja väljaspool toetusrahade maksimisega. Kokku on hoolealuseid ühes lastega 135, kes nõuavad 8000 kr. ümber kulusid.

Tervishoid nõuab väiksemaid kulusid; haigemaja pole.

Linnale kuuluvaist ettevõttest võiks mainida elektrivõrku ja lihajärelevaatuspunkti.

Tuletõrjet linnas ja ümbruses teostab Tõrva Vabatahtlik Tuletõrjeühing, kel on üle 300 liikme ja võrdlemisi korralik varustus.

Sama ühing on ka Tõrva vanim ja suurim ühing, kes evib hästi avara ja korraliku maja ja suurima peosaali Lõuna-Eestis. Maja on ühtlasi Tõrva ja ümbruse rahvamajaks, saades linnalt igaaastast toetust.

Millest Tõrva on ammutanud ja ammutab oma elu- ja kasvujõu ja kelle töö kannab teda edasi arenemisteil?

Eeldusi selleks on kõigepealt pakkunud

asend, mille valik on olnud seotud majanduslikkude huvidega.

Kaugemast minevikust on küll teada, et linna ümbruskond ja lähikond on olnud sõjaliselt suure tähendusega: linnast lõunapool asetseb muistne eestlaste maalinn „Liinmägi“ ehk hilisema aja nimetusega „Tantsumägi“; 3 km kaugusel on asunud Helme orduloss, mis aastast 1658 on varemeis.

Asetsedes Helme kihelkonna südames, evib linn jõuka ümbruse, kelle kaubanduslikkude tarvete rahuldamine toimub peamiselt Tõrva kaudu. Praegu on linnas 61 kaubanduslikku, 16 tööstuslikku ja 107 käsitööstuslikku ettevõtet.

Sama ümbrus pakub töövõimalusi hulgale põllutöölisile linnast. Elatumisvõimalusi annab ka oma maalapike ja majad, viimased küll kesklinnas.

Nii on Tõrva linna eluavaldused ja eluvõimalused sarnased teiste väikelinnade omile, kus pole suuremaid tööstusi ega raudteesõlmpunkte.

Teades, et Tõrva kui asula eluiga võrdub umbes inimese eluega, võib rahuldustundega vaadata Tõrva elanikkude tööle, ettevõtlikkusele ja saavutisile, seda-enam, et suur töö on tehtud ja edu saavutatud riikliku iseseisvuse ajal.

Tõrva, kui noorlinn evib küllaldaselt nooruslikku elujõudu ja püüdlikkust.

Korraldades kogukondlikku elu ja toetudes oma laiale ümbrusele, võib Tõrva julgesti vaadata tulevikku ja etendada oma ümbruse majandusliku, kultuurilise ja vaimse keskuse osa.

Uuemaid voole linnade haljasalade korraldamisel välismail.*)

E. Lepp.

Elame lennukiajastul, mil distantsid on äärmuseni kokku kuivanud. Seepärast ei saa me piirduda ainult haljasalade korraldamisega linnades, vaid üle kogu maa.

Haljasalade tähtsusest suuremais linnades, rahvarikkais paigus, väljudes elanikkude hü-

gieenilisest seisukohast, on saadud ja saadakse ikka rohkem ja rohkem aru, sest loodus ja loodusilu kipub ikka rohkem ja rohkem eemalduma inimesist, kuna tehnika saavutised ähvardavad vajutada oma pitseri inimete, rahvaste igapäevase elu avaldu-

*) Ette kantud Eesti Linnade Liidu esindajatekogu koosolekul 24. juulil 1938 Tõrvas.

sile. Nende nähetega on alustatud võitlust juba aastate eest mitmes maas, milline võitlus sammub kindlais radades ja vahekorras tehnika arenguga.

Meil ei ole haljasalade küsimus veel kerkinud päevakorda sellise teravusega, kui seda võib leida teisis mais, kus tööstus on rohkem arenenud. Nagu teada, teotseb suurem osa me rahvast põllundusega, linnad ja alevikud on võrreldes rahva üldarvuga arenenud kaunis tagasihoidlikult, mida peab ka ütlema tööstuse kohta. Õnneks peab ka siinkohal toonitama, et meie linnaisad on olnud küllaldaselt ettenägelikud haljasalade kujundamisel, mis küll alati pole toimunud nii, nagu see peaks olema, kuid siiski vastavalt meie oludele rahuloldavalt, mõnes kohas aga veel paremini. Suurt hoogu selleks on kahtlemata andnud viimased kodukaunistamisaktioonid, mille jälgi võib näha mitmelgi pool kodumaal. Ainuke ja suurim viga, mis siin on tehtud, on see, et hulk tööd on tehtud kavakindlusetult. Kuid viimasel ajal näib ka siin olevat tulnud parandus. On juba loodud vastavad ametiasutised, kes on hakanud tundma huvi avalikkude haljasalade korraldamisest.

Teiseks suureks puuduseks kodumaa ilu tõstmisel on vastava materjali, peamiselt ilupuude puudumine. Juba paar aastat tagasi soovitasin linnadele asutada puukoole, mida aga tänini on teinud ainult mõned üksikud linnad, sest haljasalade asutamine ei lõpe üksinda asutamistööde ja -kuludega, vaid siin tuleb alati mõelda nende alade täiendamisele ja parandamisele. See nähe pole täheldatav mitte üksi linnades, vaid ka mitme maaomavalitsuse ja teise ühiskondliku ettevõtte juures. Teostatud kodukaunistamise alal annab end tunda õige materjali puudus. Võib-olla on selles süüdi ka ebaõige nõuanne.

Haljasalade korraldamise alal on olulisimaks teguriks õige materjali valik, kõigepealt muidugi selle olelus ja ka vastav nõuanne ja edaspidine hoolitsemine.

Alles hiljuti oli mul võimalus osa võtta pikemast ringsõidust me lähimais naaberrii-

kides. Siinkohal tahan ainult peatuda Läti juures, sest kui midagi võrrelda meie oludega, siis võib see olla me lähim naaber, kellel on üldiselt meiega võrdsed majanduslikud võimalused. Siinkohal peab tähendama, et Läti seisab meist kodukaunistamise alal palju ees, nii linnades, kui maal. Vast ainult väiksemas linnades puhtus jätab soovida. Lätis luuakse, kus vähegi võimalik, haljasalaid ja seda täie teadmise ja maitsega. Eriti aga puutus silma läti rahva korraldav käsi maakodude kaunistamise alal. Igal pool teede ääres võis näha uusi puuderidu, millised andsid tunnustust viimase aja tööst. Sirged asfalditud teed täiendasid omakorda pilti, nii et tahtmatult kerkis keelele küsimus — kust on sellised teed siia tekkinud, kas meie ajalugu pole siis tõesti olnud sajan-dite jooksul ühesugune. Kuna matk teostus autol, oli mul võimalus jälgida lähemalt ka hoonete ümbruse korraldamist ja hoonete välist seisundit. Kuski ei puutunud silma lagunud mõisahooneid. Kõik olid korralikult värvitud ja ümbrus hoolikalt korda seatud.

Linnade haljasalade korraldamise alal välismail võib saada tänapäeval parima pildi Saksamaal. Võrreldes teiste riikidega, milles olen viibinud viimasel paaril aastal, on siin tehtud, otseselt öeldes, hiiglaslikke töid, millele palju on kaasa aidanud rahva koloniseerimise poliitika maale ja väga mitmesugused aianduslikud näitused, millest täheldatavamad olid möödunud aastal näitus „*Garten und Heim*“ Dresdenis ja näitus „*Schaffendes Volk*“ Düsseldorfis, kuna tänavuaasta suurema aiandusliku saavutisena võib nimetada rahvusvahelist aianduskongressi Berliinis ja suurt aiandusnäitust Essenis. Eriti viimased üritused, s. o. näitused, aitavad palju kaasa linnade ja koduümbruse kaunistamisele, sest siia võib koondada kõik need motiivid, millega võib arvestada aiandus. Näituse korraldamine vastavas linnas mõjustab ka kahtlemata linnade kõigi haljasalade korraldamist, sest pidurüü tuleb panna selga suurimaks pidupäevaks, nagu selleks on kujunenud näitused vastavais linnades.

On loomulik, et need üritused on olnud seotud suurte kuludega, kuid kindlasti pole

tulemused ka väikesed. Rahvast on ligemale toodud loodusele, on kasvatatud armastust looduse ja taimestiku vastu ja ühes sellega on parandatud palju rahva tervishoiuolusid. Ka meil tuleks mõelda selliste aiandusnäituste korraldamisele. Neid peaksid aga korraldama mitmed asjasthuvitatud organisatsioonid koos, sest üksikul käiks see üle jõu.

Jättes kõrvale näitused ja asudes vaatlema linnade haljasalade korraldamist välismail, peab tähendama, et viimasel ajal püütakse ikka rohkem ja rohkem luua harmooniat ehitiste ja haljasalade vahel, mida on osalt kaunis raske teostada, sest Kesk-Euroopa linnad kasvavad rohkem sotsiaalsel alusel, kuna maa on eraomanikkude käes. Kuid sellest on püütud mitmel pool saada üle keskkvalitsuse võimu abil. Väga suuri töid oli sel alal teostatud Kölnis, Düsseldorfis, Königsbergis ja Dresdenis. Esimeses kolmes linnas on haljasalade laiendamisele palju kaasa aidanud vanade kindlustuste lõhkumine ja nende all olnud maaalade kasustamine haljasaladeks, sest haljasalade tähtsus ei piirdu üksinda rahvale jalutusvõimaluste loomisega, vaid sellega vähendatakse tormide mõju, suitsu ja tahma kogunemist, tolmutpilvi, kui neid olemas, ja vaigistatakse liiklusvahendite müra. Suurimaks uuduseks kõigis avalikes haljasalades on see, et kõiki istutatud taimi, olgu need siis suured või väikesed, on püütud tutvustada rahvale nende kodumaa ja rahvapärase, kui ka teadusliku nimega, millise tööga ka meil viimasel ajal on tehtud algust. Iseäranis paistis sellel alal väga edasijõudnuna Düsseldorf. Sealsel „Königsallee“ korraldatud kivitaimlast ei tahtnud külastajad lahkuda, vaid uusi juurdetulijaid leidis alaliselt.

Veniks pikale kõigi nende linnade viimase aja saavutiste kirjeldamine. Seepärast võtan lähemale vaatlemisele Dresdeni.

Suurimaks tööks on siin kujunenud „Königsuferi“ korrastamine Elbe jõe kaldal. Vesi etendab linnade kaunistamisel väga suurt osa ja seal, kus on olemas vett, on see kahtlemata alati ära kasutatud, kui üks looduslikke aardeid. Nii ka siin võib leida tehtud tööd juba 12 km pikkuselt ja 50—

100 m laiuselt. Siin ei ole lastud mööda minna ka kasulikkuse momenti, sest need maaalad, millised kannatavad kevadeti suurvee all, on kujundatud välja lammaste karjatamise maiks, sest Saksamaa püüab end muuta igati sõltumatuks välismõjudest. Nagu võis täheldada, pakkusid seal karjatatavad lambad ka suurt huvi jalutajaile. Sama pilti nägin ma ka hiljem Inglismaal, Londonis, Hyde Park'is, kus karjatati Inglise kuninga lambaid.

Huvituseta pole ka see olund, et Saksa mõnes suuremas linnas on linnavalitsus püüdnud mööda minna oma tööjõu otsesest kasustamisest, jättes endale ainult uute tööde teostamisel ülevaataja õigused, kuna kõik uued tööd antakse vähempakkumisel aianduslikele ettevõttele. Seetõttu puudusid ka neil oma puukoolid, nagu seda Dresdenis oli võimalik kogeda. Ka hiljem võetakse vajaline materjal ettevõtjate käest, peale lillede. Kohati olid ka teised korrashoiutööd välja antud ettevõtjatele, nagu seda ka meil viimasel ajal on hakatud praktiseerima üksikuis linnades.

Suuremate parkide kõrval võis siin ja seal märgata metsaistandikkude korraldamist, milline võte eriti viimasel ajal on levinud Vene linnade ümbruses. Sellega tahetakse peita tulevikulinnad kaitsemetsa, millised annaks kaitset ilmastikumõjude vastu. Seda rada on meil ka käinud juba mõned linnad, milline töö on teretulnud ja suure rahvamajandusliku tähtsusega. Meil võib õige sageli leida linnade lähemas ümbruses kasutamata maid, mis otseselt pole kasustatavad põllu- või aiamaana. Siin peab kindlasti asuma metsastama maad, sest hiljem võivad siin kujuneda välja rahvapargid, metsakalmistud ja muud sarnased haljasalad, millised võivad olla rahva kasustada. Peab ütlema, et tegelikult kõik suuremad pargid, peamiselt Prantsus- ja Inglismaal, ka linnade läheduses asetsevad pargid, nagu Boulogne'i mets ja Versailles' park Pariisi lähedal, Hyde Park ja James'i park Londonis, kujutavad endast suurt metsa. Mainitud parkides on ainult üksikud osad tõstetud ilu mõttes rohkem esile, kuna suurem osa pargist sarnleb tavalisele

metsale, meie mõiste järgi veel inetule metsale, kus kõik, mis võiks kanda rohu nime-tust, on külastajate poolt maha tallatud; ainult paberitükid puuduvad. Eriti vali selles suhtes ollakse Inglismaal, kus paberi mahaviskamise eest võib saada 5-naelsterlingilise karistuse. Paberi kogumiseks on seatud üles suured pajuvitstest punutud korvid, mida tühjendatakse juba veokitega.

Meil näib siiski olevat puudus paberikorvidest. Pühkmekaste võiks olla mitte üksi parkides, vaid ka linna tänavail, majade küljes, nagu seda võib näha mitmel pool välismaal. Sellega tõstaksime palju oma kodu ja selle ümbruse puhtust.

Silma torkas ka püüe võimaldada rahvale linna haljasalade piires muruväljakuil vaba liikumist. Seda võis näha Saksamaal, kuid suuremas ulatuses Inglismaal. Vaevalt leidub siin uuemaist parkidest mõnda, kus see motiiv puuduks. Kui puudub muru vanemaile inimesile, siis on hoolitsetud vähemalt selle eest, et väikesed lapsed saaks viibida murul. Inglismaal seevastu on loodud isegi puiestikud, mille pinda katab muru.

Neis kohtades, kus oli karta, et rahvas tallab liialt muru ära ja võis juba märgata teeraja tekkimist, anti murule tõhusat kaitset liikuvate, rattail asuvate taradega. Seal, kus teerada oli tekkimas, lükati rattail asetatud plank ette ja liiklemine toimus siis juba tara kõrvalt; taradest üleronijaid polnud näha.

Suuremaiks rahvakogunemiseks püütakse viimasel ajal luua rohkem geomeetrilise põhimõtte järgi korraldatud parke, milline siht pole uus, kuid mis XX sajandi algul näis olevat jäänud väga soiku, sest sellisel viisil korraldatud väljakuil on võimalik koguneda suuremal rahvahulgal. Selline lahendusviis on leidnud rakendamist peamiselt linnade keskkohtades, väljakuil, millised on piiratud suuremate hoonetega, kuna puhkuse mõttes on parimad looduslikud pargid, milles võrdlemisi vähe teid, looduslikud pildid vahelduvad üks-teisega ja köidavad jalutaja tähelepanu. Seejuures on ehituslikud motiivid jäetud täielikult tahaplaanile. Kui nad aga esinevad, siis täidavad nad ainult dekoratiivset ülesannet: varemed, templid jne. Õige sageli aga võib

märgata mõlema tüübi segunemist, mis eriti järjekindlasti on teostatud Inglismaa parkides. Paigad, kus on suur liiklemine, on lahendatud geomeetriselt, kus peale teede juhtimise on kasustatud väga palju sümmeetrilist põhijoont taimede paigutusel, kus ka puude ja põõsaste vormimisele on pandud suurt rõhku. Tegelikult nõuab selliste pargiosade korrashoidmine suurt kulu, mis meie oludes võiks tulla küsimusse ainult seal, kus selleta läbi ei saa. Iseendast puhtinglise park kujutab endast muruväljakute, põõsaste ja ilupuude vaheldust, olles kohati veel täiendatud põõsaste ette istutatud püsililledega, milline vorm ka meile oleks hästi vastuvõetav, kui pääseks üle ainult muru istutamise küsimusest, sest töö, mida sel alal Inglismaal on tehtud, ulatub tagasi sajandeisse.

Üheks uuemaks motiiviks suuremate linnade juures on kujunemas suvilarajoonid, mis oma asetusest võivad olla lähedases ühenduses linna endaga või asetseda juba linnast kaugemal. Siin iga aiake kujutab endast juba täielikult iseseisvat ühikut, mis on sisse seatud vastavalt perekonna nõudeile.

Üldparkide ja suvilarajoonide kõrval võib leida uuemais linnades kindlat rajooniparki, milline on tihedasti seotud mõne ehitusliku motiiviga, nagu selleks võivad olla tööliselamud, teater, rahvamaja, staadion jne. Sellega on püütud teha loodus otseselt kättesaadavaks linna kõigile elanikele.

Seal, kus maaala ei luba luua midagi suuremat, kasustatakse neid kohti ilumurudena ja lilleväljakute korraldamiseks.

Kõiki neid üksikuid motiive on püütud liita ühte puiestikkudega, mis peavad jalkäijatele pakkuma ilu ja varju kuumil päevil. Süinkohal ei saa jätta nimetamata veel kunstlikke veekogusid ja mitmesuguseid skulptuurteoseid. Väga suurt efekti linnade kaunistamisel on saavutatud just viimastega seal, kus veele on lisandatud valgusallikas elektri näol. Elektri kasutamist võib tänapäeval leida linnades õhtuti ajalooliste hoonete valgustamisega.

Parginduses näivad venelased toovat lähemas tulevikus suuremat pööret oma uute parkidega, mida seal tuntakse „kultuuri- ja

puhkeparkide“ nime all. Nad ise nimetavad neid parke „arhitektoonilises ühtluses lõpetatud tööks“. Need pargid võtavad oma alla väga suuri maaalaseid. Siia kuuluvad väga suured ehitised, nagu teatrid, staadionid, kultuurilisi ülesandeid taotlevad lossid, muuseumid, elemendid dekoratiivsest arhitektuurist, nagu skulptuurteosed, vesi, lilled jne. Seda on muidugi võimalik saavutada ainult Venemaal, kui piiramatute võimaluste maal. Kuid siiski tekib küsimus, kas ka meil ei oleks siit midagi leida, mida saaksime ka paigutada enda oludesse?

Et saavutada osaltki seda, mida võib leida teiste kultuurrahvaste juures, ei tule meil asuda teiste tööd kopeerima, vaid luua ise uut, mis vastaks meie rahva mentaliteedile ja kliimaatilisele oludele. Siinjuures on üheks eeltingimuseks sihi- ja järjekindlus. Tehtud

on senini palju. Kuid ülalmainitud eeltingimuste arvestamine oleks taganud palju suuremaid tulemusi, sest kuidas nüüd olund ka pole, nii mõnigi asi on tekkinud enneaegu, nagu näiteks me kodukaunistamisaktsioon, sest heaks kordaminekuks puudusid meil vajalikud eeldused taimmaterjali näol. Teisest küljest peab siin rõhutama ka seda, et tehtud töö on kannatanud mitmel pool asjatundmatuse ja kiirustamise all. Meil arvatakse veel, õnneks ikka vähem, et ollakse ise kõik-teadlik.

Üldiselt aga peab märkima, et seda, mida välismaal võiks nimetada uuduseks, leidub meil peagu igal pool. Ja kuigi mitte selles ulatuses, siis vähemalt algatused on selleks olemas, mis näitab, et ka meil pole valesti mõistetud haljasalade tähtsust, vaid on teotsetud neis piires, mis vastavad meile võimalusile.

Mõningaid andmeid korteriolude kohta Soome linnades.

A. Gustavson.

Nagu varem selle ajakirja veergudel on märgitud, teotseb Soomes Sotsiaalministeeriumi alaosakonnana eriline „Sotsiaalne uurimusbüroo“ (*Sosiaalinen tutkimustoimisto*), kelle üheks ülesandeks on uurida korteriolusid.

Mainitud büroo on viimasel ajal kogunud andmeid Soome linnade korterite toodangust 1937. a., korterite üldarvust 1938. a. ja vabade korterite reservist 1938. a. Järgnevalt toome lühikese kokkuvõtte neist uurimustest.

Korteritetoodang 1937. a. 1937. a. ehitati Soome linnades üldse kokku 577 uut elamut, neist Helsingis 124 ja 3 suu-

remas linnas — Viiburis, Tampere ja Turus kokku 144. Suuremalt osalt olid need 1- ja 2-kordsed ehitised. Esimesi oli 226 ja teisi — 230, kuna 3-kordseid ja kõrgemaid ehitati 121, neist üksi Helsingis 82.

Ehitusmaterjalina domineeris, majade arvu suhtes, puu, millest ehitati 393 maja, kivi — 177, kuna ülejäänute ehitamiseks kasustati nii kivi, kui puud. Tubade suhtes on aga pilt teine. Kiviehitisis oli tube 76,4% (Helsingis 96,8%) ja puuehitisis — 23,1% (Helsingis 3,2%). Siit nähtub, et kiviehitised olid suured ja puuehitised väikesed.

Valminud korterite ja tubade arv viimasel 5 aastal nähtub järgnevast tabelist:

Linnad	Toodeti									
	Kortereid					Tube				
	1937. a.	1936. a.	1935. a.	1934. a.	1933. a.	1937. a.	1936. a.	1935. a.	1934. a.	1933. a.
Helsingi	3 522	2 434	1 939	759	583	7 773	4 938	4 205	1 837	1 359
Viiburi, Tampere ja Turu . . .	1 235	562	380	153	149	2 722	1 261	939	399	424
Teised	1 485	1 034	564	334	304	3 365	2 530	1 459	959	951
Kokku	6 242	4 030	2 833	1 246	1 036	13 860	8 729	6 603	3 195	2 734

Ülaltoodud tabelist nähtub, et ehitustegevus, mis kriisiajal oli õige nõrk, on viimaseil aastail, eriti aga läinud aastal uuesti elavenud. Kortertetoodang ei tõuse siiski veel enne kriisiaegse kõrgtasemeni. Läinud aasta toodang ulatus ca 75% 1927.—1929. a. keskmisest toodangust.

Ülevaatlikkuse huvides toome veel andmed suuremate linnade kortertetoodangust 1937. ja 1936. a.

Linnad	Toodeti			
	Kortereid		Tube	
	1937. a.	1936. a.	1937. a.	1936. a.
Helsingi . . .	3522	2434	7773	4938
Tampere . . .	640	278	1358	583
Viiburi . . .	454	154	1029	427
Lahti	285	196	644	464
Kotka	263	79	330	171
Turu	141	130	313	233

Ehitatud korterite suurus peegeldub järgmises tabelis. Olgu tähendatud, et selle tabeli koostamisel on köök arvestatud ka toana.

Ehitatud korterid tubade arvu järgi %.

Aastad	1-toalisi	2-toalisi	3-toalisi	4-toalisi ja suuremaid	Kokku
Helsingis					
1933	38,9	24,4	19,2	17,5	100,0
1934	30,8	32,4	19,9	16,9	100,0
1935	30,5	46,2	11,8	11,5	100,0
1936	43,8	35,4	8,0	12,8	100,0
1937	33,8	42,0	9,3	14,9	100,0
Viiburis, Tamperes ja Turus					
1933	15,4	36,9	22,2	25,5	100,0
1934	10,5	50,3	24,2	15,0	100,0
1935	29,2	34,2	16,3	20,3	100,0
1936	23,8	48,6	16,9	10,7	100,0
1937	30,5	39,5	19,3	10,6	100,0
Teisis linnades					
1933	19,4	37,8	14,2	28,6	100,0
1934	19,5	37,4	22,7	20,4	100,0
1935	27,7	34,7	20,4	17,2	100,0
1936	29,0	39,0	16,0	16,0	100,0
1937	34,7	37,4	15,8	12,1	100,0

Kui arvestada valminud korterite tubade arvu, siis näeme, et Helsingis oli 1936. a. toodangus korteri keskmiseks suuruseks

2,0 tuba ja 1937. a. toodangus — 2,2 tuba, mis enam-vähem vastab ka teiste linnade korterite keskmisele suurusele.

1937. a. toodangust oli keskküttega varustatud Helsingis ca 100% ja teisis linnades ca 40%, vanniga — Helsingis 73,6% ja teisis linnades ca 25%.

Korterite koguarv suuremais Soome linnades 1938. a. Käesoleva aasta algul korraldati „Sotsiaalse uurimisbüroo“ poolt eriuurimus korterite koguarvu, ehitusaasta, kütmissviisi jne. kohta paljudes Soome linnades. Avaldatud eelandmeil oli kortereid ja tube:

Linnad	Kortereid	Tube	Tube keskmiselt korteri kohta
Helsingi . . .	71 129	164 263	2,3
Viiburi . . .	20 825	48 254	2,3
Tampere . . .	19 103	42 220	2,2
Turu	16 389	34 754	2,1
Vaasa	6 954	15 902	2,3
Lahti	7 163	14 833	2,1

Olgu siinkohal tähendatud, et 1. jaanuaril 1937 oli (tuhandelise täpsusega) Helsingis 283 000, Viiburis 73 000, Turus 71 000, Tamperes 61 000, Vaasas 32 000 ja Lahtis 24 000 elanikku.

Korterite eest annab ülevaate järgmine tabel.

Kõigist kortereist oli ehitatud:

Linnad	Enne 1920. a., %	Pärast 1920. a., %
Helsingi	46,9	53,1
Viiburi	69,4	30,6
Tampere	58,4	41,6
Turu	69,1	30,9
Vaasa	71,4	28,6
Lahti	45,1	54,9

Neist huvitavaist andmeist nähtub, et Helsingi ja Lahti on korterite suhtes väga uued linnad, kuna neis mõlemas asub korterite enamus uutes, pärast 1920. a. ehitatud majas.

Kütmissviisi järgi on korterid:

Linnad	Kesküttetega, %	Keskütteta, %
Helsingi	60,8	39,2
Viiburi	17,8	82,2
Tampere	14,4	85,6
Turu	26,9	73,1
Vaasa	12,2	87,8
Lahti	9,5	90,5

Uutes majus on aga kesküttete % märksa kõrgem kui ülalesitatud tabelis, kus on arvestatud kõiki kortereid. Pärast 1920. a. ehitatud kortereist oli kesküttetega Helsingis 89,6%, Viiburis 36,0%, Tamperes 12,5%, Turus 59,8%, Vaasas 22,0% ja Lahtis 13,7%.

Keskütteta ehitatakse Helsingis praegu ainult veel mõned üksikud üheperekonnamud linna ääri, nii et nüüd tõuseb siin kesküttetega ehitatavate korterite % peaaegu 100-ni.

Korterite suurusest annab pildi järgmine tabel.

Protsentides väljendatult oli korterite jaotus tubade arvu järgi järgmine:

Linnad	1-toalisi	2 toalisi	3-toalisi	4-toalisi	5-toalisi ja suu- remaid	Kokku
Helsingi	36,0	33,8	13,4	6,9	9,9	100,0
Viiburi	23,5	45,3	18,4	6,7	6,1	100,0
Tampere	24,4	48,8	16,9	5,4	4,5	100,0
Turu	36,4	38,5	12,8	6,2	6,1	100,0
Vaasa	21,7	50,7	14,8	7,4	5,4	100,0
Lahti	31,3	46,6	13,1	5,2	3,8	100,0

Võrdluseks olgu tähendatud, et Tallinna Linna Statistilise Aastaraamatu järgi oli Tallinnas 1. jaanuaril 1937 1-toalisi kortereid ca 63% ja 2-toalisi — 18%, 3-toalisi — 10% jne.

Vabade korterite reserv 1938. a. Sama uurimuse andmeist nähtub et vabade korterite arv on Soome linnades nii väike, et korterite reserv praktiliselt täiesti puudub.

Jaanuaris 1938 oli vabu kortereid:

Linnad	Üldse	% korterite üldarvust
Helsingi	260	0,4
Viiburi	128	0,6
Tampere	36	0,2
Turu	54	0,3
Lahti	64	0,9

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadusest.

E. Dolf.

1. mail 1938 jõustus Riigihoidja poolt dekreedina 19. aprillil 1938 antud Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus.

Kolm aastat tagasi, kui anti Perekonnanimede korraldamise seadus, oli selle seaduse andmise peamiseks motiiviks soov vabaneda võõrapäraste perekonnanimedest, millised tekitasid väärarusaamist meie omakultuurist ja rahva omapäras. Kuid sama tarve on meil vabaneda ka võõrapäraste kohanimedest ja võõrapäraste kinnisvarade nimedest, kuna Eesti maakaart eriti mõnes

piiräärses osas jätab mulje, nagu oleks Eesti praegu veel mõne naaberriigi provints. Neist asjaoludest on peamiselt tingitud ülaltähendatud seaduse andmine, kuid ühtlasi tahab seadus luua kindla korra üldse haldusühikule, küladele, alevikele ja muile asulaile, samuti kinnistusühikule nimede andmiseks ning nende nimede muutmiseks, milline ala seni oli täiesti korraldamata.

Kohanimede korraldamine.

Mis puutub kohanimede korraldamisse, siis seadus näeb ette korra linnadele, maa-

OSTAN JA MÜÜN

kuld, hõbe ja antiikesemeid, briljantidega ehteid, kaalukulda, kuld- ja hõbemünste, uure, lauahõbedat, kristallesemeid, portsigare, kulpe, nipsasju, raamatuid, kunsti, ikooni, maale, ordeneid, marke, postkaarte, kaminakellasid, küünlajalgu, pronksasju, vaskesemeid, portselani, uhmeid, margapuid, armaluure, saksa sõjaväe varustust, dekoratiivrelvasid, dokumente, sõrmkübaraid, fotoaparaate, pikksilmasid ja kõike muud.

Võtame vastu ka proovideta ja import proovidega esemeid.

Proovimääramise teenus.

TULE TOOMPUIESTEE 27, HOTELLIS "TALLINN"

TEL 60 41 01 E-L KL 10-18, VANAVARA KOKKUOST

Kadaka turu väravas ostu-müügi paviljonis kl 9.00-14.00

tel 59 80 05; 8 25 24 22 10,

kojukulused kl 10.00-14.00.

Ostame ka surnu kogu koduse vara ja teeme majapidamiste tühjendusostu ainult komplekselt. Kui kaup sobib ja hinnas kokku lepime, saad

RAHA KOHE KÄTTE

Ülalnimetatud asju võetakse vastu pantidena Pae 76
tel 21 66 91 E-L kl 10.00-18.00. Valuutavahetus Pae 76.

kondadele, valdadele, alevikele ja küladele nimede andmiseks ja tarbe korral nende nimede muutmiseks, misjuures linnadele ja maakondadele nimede andmise ja nende nimede muutmise otsustamine on antud Vabariigi Presidendi võimkonda, kuna teiste kohanimede korraldamine on jäetud Siseministeriumi võimkonda.

Siseministri poolt määratud tähtpäevaks teevad linnavalitsused siseministrile ettepaneku linna nime muutmise asjas, lisandades ettepanekule linnavolikogu arvamuse.

Samuti teevad maavalitsused siseministri poolt määratud tähtpäevaks kindlaks, milliste maakondade, valdade, külade ja alevikkude nimed kuuluvad muutmisele, ja ära kuulanud vastava vallavolikogu arvamuse, esitavad Siseministeriumile ettepaneku nimede muutmiseks. Maavalitsuse ettepanekule lisandatakse vastavate vallavolikogude arvamused.

Maareformi teostamisel endiste mõisade asemele tekkinud asundused nimetab Siseministerium küladeks ja annab neile nimed vastava maavalitsuse ettepanekul.

Uuestitekkunud asulad nimetab Siseministerium küladeks või alevikeks ja annab neile nimed vastava maavalitsuse ettepanekul või kui asula on rajatud Põllutööministeriumi poolt — Põllutööministeriumi ettepanekul.

Ühtlasi on seaduses püstitatud nõue, et linnade, maakondade, valdade, külade ja alevikkude nimed peavad olema eestipärased ja nad ei või olla labase tähenduse ega halva kõlaga. Nimed võidakse jätta muutmata, kui need evivad positiivset tähtsust Eesti ajaloo seisukohalt.

Ühenduses kohanimede korraldamisega on püstitatud ka nõue, et avalikkude platside, tänavate ja muude avalikkude paikade nimed nii linnades, kui ka suvitus- ja ravituskohtadeks tunnustatud kohtades maal peavad olema eestipärased ja et nad samuti ei või olla labase tähenduse ega halva kõlaga. Tänavate, platside ja muude sarnaste avalikkude paikade nimed, mis ei vasta tähendatud nõudeile, kuuluvad muutmisele siseministri poolt määratava tähtaja kestel,

misjuures nimede muutmise otsustavad vastavate linnade ja valdade volikogud. Volikogude tähendatud otsused kuuluvad järelevalveasutise kinnitamisele.

Kinnistusühikute nimede korraldamine.

Mis puutub kinnisvarade nimede korraldamisse, siis süin on mõeldud ainult iseseisvate hüpoteegiühikute nimesid. Seadus püstitab ka nende kohta nõude, et nad peavad olema eestipärased ja peale selle peavad nad vastama eesti õigekirjutuse eeskirjadele, misjuures kinnistusühikute nime andmise otsustab omaniku soovil kinnistusühiku asukoha linna- või vallavanem või vallavanem.

Kinnistusühikute nime muutmise omaniku soovivaaldusel otsustab samuti kinnistusühiku asukoha linna- või vallavanem või vallavanem.

Omaniku soovivaaldusel kinnistusühiku nimi muudetakse, kui: 1) kinnistusühiku nimi on võõrapärane; 2) kinnistusühiku eestipärasel nimel on labane tähendus või halb kõla; 3) sama linna või valla piires on mitu samanimelist kinnistusühikut; 4) omanikul on mõni muu kaaluv põhjus kinnistusühiku nime muutmiseks.

Soovivaalduses palutud nimeks ei või olla võõrapärane nimi, või nimi, millel on labane tähendus või halb kõla, või nimi, mis esineb sagedasti sellesama linna või valla piires.

Kinnistusühiku nime muutmise soovivaalduses tähendatakse: 1) kinnistusühiku omaniku nimi ja perekonnanimi või kui kinnistusühik kuulub juriidilisele isikule, siis selle nimi; 2) kinnistusühiku senine nimi, asukoht ja kinnistusnumber; 3) millisel põhjusel soovitakse muuta kinnistusühiku nime; 4) soovitud uus nimi. Soovivaaldusele lisandatakse: 1) teatis kinnistusregistrist kinnistusühiku nime, asukoha ja omaniku kohta; 2) 10 krooni kinnistusühiku nime muutmise kuludeks.

Kinnistusühikute omanikele on tehtud see hõlbustus, et 2 aasta kestel käesoleva seaduse kehtimahakkamisest on kinnistusühiku nime eestistamine ja nime muutmise selle labase tähenduse või halva kõla pärast vaba igasuguseist maksudest.

Linnapea või linnavanema eitava otsuse peale kinnistusühiku nime muutmise asjas võidakse kaevata siseministrile 1 kuu jooksul, arvates otsuse teadaandmise päevast.

Samul aluseil ja samal tähtajal võidakse kaevata vallavanema otsuse peale maavalitsusele.

Kaebus kirjutatakse vastavalt siseministri või maavalitsuse nimele ja esitatakse linna- peale, linnavanemale või vallavanemale, kelle otsuse peale kaevatakse. Viimane saab kaebuse ühes asjassepuutuva materjaliga vastavalt Siseministeeriumile või maavalitsusele 7 päeva jooksul, lisandades kaebusele oma seletuse.

Siseministri ja maavalitsuse otsused on lõplikud ja nende peale pole edasikaebust.

Ärakiri kinnistusühiku nime muutmise jõustunud jaatavast otsusest saadetakse vastavale kinnistusametile kinnistusühiku muudetud nime sissekandmiseks kinnistusraamatusse, Põllutöoministeeriumi Katastriametile ja kinnistusühiku omanikule. Peale selle saadetakse ärakiri siseministri ja maavalitsuse otsusest kinnistusühiku asukoha kohalikule omavalitsusele.

Kinnistusühikute eestipärased nimed, mille kirjutusviis kinnistusraamatus ei vasta eesti õigekirjutuse eeskirjadele, parandatakse kinnistusühiku omaniku sooviavaldusel kinnistusühiku asukoha linnapea, linnavanema või vallavanema otsusel ühiseil aluseil ja korras kinnistusühikute võõrapäraste nimede muutmiseks.

Kinnistusühikute nimede sundeestistamise kord.

Need võõrapärased kinnistusühikute nimed, mis 2 aasta jooksul, arvates 1. maist 1938, ei ole kinnisvarade omanikkude poolt vabatahtlikult eestistatud, kuuluvad juba eestistamisele sundkorras. Sundeestistamine toimub sel teel, et kinnisvara asukoha linna- ja maavalitsused teevad siseministri poolt määrataval tähtajal kinnistusraamatute järgi kindlaks, milliste kinnisvarade nimed kuuluvad eestistamisele, ja võimaluse korral ära kuulates kinnistusühiku omaniku soove ja arvamust, koostavad sundeestistamisele kuulu-

vate kinnistusühikute nimede nimestiku ühes uuestimääratavate nimede äratähendamiseks. Pärast tähendatud nimestiku läbivaatamist Kohanimede Nõukogus otsustavad linna- ja maavalitsused määrata kinnistusühikule eestipärased nimed ja teatavad sellest omanikule edasikaebuse tähtaja äratähendamiseks.

Muutmata võidakse jätta nime, mis evib positiivset tähtsust Eesti ajaloo seisukohalt.

Kinnistusühiku uueks nimeks ei või määrata võõrapärast nime või nime, mil on labane tähendus või halb kõla, või nime, mis esineb sagedasti sellesama linna või valla piires.

Ühe kuu kestel, arvates otsuse teadaandmise päevast, on kinnistusühiku omanikul õigus kaevata siseministrile linna- või maavalitsuse otsuse peale. Kaebus esitatakse ülaltähendatud korras.

Siseminister otsustab: 1) jätta kaebus tagajärjeta ja kinnitada linna- või maavalitsuse otsus; 2) tühistada linna- või maavalitsuse otsus nime muutmise asjas, kui kinnistusühiku nime muutmise vajadus pole põhjendatud, või 3) muuta kaevatud otsus ja määrata kinnistusühikule eestipärane nimi omal äranägemisel, kui nime muutmise vajadus on põhjendatud, kuid linna- või maavalitsuse poolt määratud nimi pole küllalt kohane.

Siseministri otsus on lõplik ja selle peale pole edasikaebust.

Kui linna- või maavalitsuse otsus kinnistusühiku nime eestistamise asjas on jõustunud kaebuse mitteesitamise tõttu või kui siseminister kinnitab linna- või maavalitsuse otsuse või annab kinnistusühikule eestipärase nime oma äranägemisel, saab esimesel juhtumil linna- või maavalitsus, teisel juhtumil Siseministeerium ärakirja otsusest kinnistusametile kinnistusühiku muudetud nime sissekandmiseks kinnistusraamatusse, Põllutöoministeeriumi Katastriametile ja kinnistusühiku omanikule. Peale selle saadetakse ärakiri siseministri ja maavalitsuse otsusest kinnistusühiku asukoha kohalikule omavalitsusele.

Kinnistusühikute eestipärased nimed, mille kirjutusviis kinnistusraamatus ei vasta eesti õigekirjutuse eeskirjadele ja mis pole parandatud kinnistusühiku omaniku sooviavalduse

sel 2-aastase tähtaja kestel, parandatakse vastavalt linna- või maavalitsuse poolt samul aluseil ja korras, kui toimub kinnistusühikute nimede sundeestistamine.

Kinnistusühikuile nimede andmise kord.

Kui olemasoleval kinnistusühikul puudub nimi kinnistusraamatus, annab kinnistusühikule nime kinnistusühiku asukoha linnapea, linnavanem või vallavanem kinnistusühiku omaniku sooviavaldusel, misjuures antav nimi ei või olla võõrapärane, labase tähenduse või halva kõlaga ega või esineda sagedasti sellesama linna või valla piires.

Kinnistusühiku nime võtmise sooviavaldises tähendatakse: 1) kinnistusühiku omaniku nimi ja perekonnanimi või kui kinnistusühiku omanikuks on juriidiline isik, siis selle nimi; 2) kinnistusühiku asukoht ja kinnistusnumber; 3) soovitud nimi.

Sooviavaldisele lisandatakse teatis kinnistusraamatust, et kinnisvaral puudub nimi.

Kui kinnistusühikule nime andmiseks on ülaltähendatud takistusi, jätab linnapea, linnavanem või vallavanem sooviavalduse tagajärjeta, millest teatatakse sooviavaldajale.

Linnapea või linnavanema eitava otsuse peale võidakse kaevata siseministrile 1 kuu jooksul, arvates otsuse teadaandmise päevast. Kaebus esitatakse ülaltähendatud korras. Samul aluseil ja tähtajal võidakse kaevata vallavanema otsuse peale maavalitsusele.

Siseministri ja maavalitsuse otsused on lõplikud ja nende peale pole edasikaebust.

Ärakiri nimeandmise jõustunud jaatavast otsusest saadetakse kinnistusametile kinnis-

tusühiku nime sissekandmiseks kinnistusraamatusse, Põllutöoministeeriumi Katastriametile ja kinnistusühiku omanikule. Peale selle saadetakse ärakiri siseministri ja maavalitsuse ostusest kinnistusühiku asukoha kohalikule omavalitsusele.

Uue kinnistusühiku loomisel võidakse see kinnistusühik kanda kinnistusraamatusse ainult selle nime all, mis talle on antud kinnistusühiku asukoha linnapea, linnavanema või vallavanema või Põllutöoministeeriumi poolt isiku ettepanekul, kes taotleb kinnistusühiku kinnistamist enda nimele.

Ülaltähendatud nime saamiseks esitatakse sooviavaldus kinnistusühiku asukoha linna- peale, linnavanemale või vallavanemale.

Kui uue kinnistusühiku rajajaks on Põllutöoministeerium, annab nime Põllutöoministeerium, kuulates ära kinnistusühiku asukoha linnapea, linnavanema või vallavanema arvamuse.

Kohanime Nõukogu.

Ühenduses koha- ja kinnisvarade nimede korraldamisega kerkivate küsimuste igakülgeks läbiarutamiseks on Siseministeeriumi juures ette nähtud nõuandva asutisena Kohanimede Nõukogu, kelle ülesandeks eriti on koha- ja kinnisvarade nimede korraldamise alal üldiste põhimõteteliste küsimuste selgitamine ja kaalumine ja koha- ja kinnisvarade nimede korraldamise alal antavate määruste ning juhtnööride kavade läbivaatamine.

Kohanime Nõukogu koosolekud kutsutakse kokku siseministri korraldusel tarviduse järgi või vastava ministeeriumi nõudmisel.

Teiste omavalitsuste ja riigiteenistuse arvestamine teenistusvanusetasu ja pensioni saamisel Soomes.

Soome omavalitsusteenijate ühingu teeskliit pöördus märgukirjaga Soome linnadeliidu poole, et see astuks samme, et kõigis linnades seatakse sisse ühtlane kord teenistusvanusetasu saamisel riigi- ja teiste omavalitsuste teenistuse arvestamiseks. Küsimus oli kaalumisel Soome linnadeliidu juhatuse koos-

olekul ja linnadeliidu juhatus otsustas saata ringkirja kõigile linnadele ja aleveile, milles soovitakse siin panna kehtima ühtlast korda.

On üldiseks traditsiooniks, et kui pannakse kehtima mingi uus seadus või tehakse ulatuselisemaid muudatusi mõnes vanemas, mis kuidagi kas eeldab omavalitsuste vastavaid

sundmäärusi või nõuab muudatusi seniseis, siis töötab Soome kommunaalkeskbüroo („*Suomen Kunnallinen Keskustoimisto*“) välja vastavad määruskavad harilikult paaris-kolmes variandis: üks suuremate linnade jaoks, teine keskmisile ja kolmas väiksemaile linnadele. Need saadetakse linnadele laiali ja linnad panevad siis oma sundmäärused kehtima nende määruste kavade alusel, milles sageli tehakse volikogus õige tähtsusetuid muudatusi. 1928. a. töötas Soome kommunaalkeskbüroo välja ka sellised kavad linnateenijate teenistumääruste jaoks. Selles teenistumääruses oli muuseas ka ette nähtud, kuidas arvestada teenistusvanusetasu ja pensioni, mis ka Soome linnades on korraldatud igas linnas eraldi, kuna seal pole sellist pensioniseadust, kus linnateenijad saaksid pensioni ühiseil aluseil riigiteenijatega, nagu see toimub meil Eestis. Selle määruse alusel toimub ka teenistusvanusetasu ja pensioni maksmine suuremas osas Soome linnades ja aleveis.

Selle määruse kava koostamisel ei peetud võimalikuks arvestada teenistusvanusetasu saamisel teenistust väljaspool kohalikku omavalitsust. Ajajooksul aga selgus, et linna huves on hankida endale teadunud ametnike, keda sageli pole saada kohapealt, vaid oleks soovitatav leida sellist isikut, kes evib teadumusi mõnes teises linnas. Kuna aga isik ei raatsi kaotada teenitud aastaid teenistusvanusetasu ja pensioni suhtes, oli üleminek ühest linnast teise tunduvalt raskendatud. See sundis seniseid seisukohti võtma teatavale revideerimisele.

Uue tõuke küsimuse päevakorraks töstmiseks andis Soome valitsuse otsus 29. detsembrist 1937, et edaspidi arvestataks riigiteenijail teenistusvanusetasu maksmisel kuni 10^l aastat teenistust omavalitsusis ja ka kiriklikes asutis, mis Soomes ka on riigikiriku näol poolriiklikud asutised. Tõsteti küsimus, et kui riik arvestab omavalitsusteenistust, siis oleks loomulik, et omavalitsused vastastikuse alusel arvestaksid vähemalt samas ulatuses ka riigiteenistust.

Küsimuse arutusel ja Soome linnade liidu vastavas ringkirjas linnadele ja aleveile juhi-

takse tähelepanu sellele, et teenistusvanusetasu aluseks on see, et isik oma kauaaegse teenistuse tõttu evib suuremaid teadumusi. Kuna teisest omavalitsusest ületulnud isik kasustab oma teadumusi ka oma uues teenistuskohas, siis oleks loomulik, et ta saaks ka selle eest tasu, pealegi, et sageli on teisest linnast ületulnu teadumused linnale, eriti selliseil juhtumel, kui keegi on üle tulnud väiksemasse linna suuremast, väga kasulikud.

Viiburi, Porvoo ja Nokia ongi juba pannud kehtima muudetud teenistumäärused, milles arvestatakse teenistusvanusetasu maksmisel ka riigiteenistust ja teenistust teisis omavalitsusis.

Ka pensioni suhtes on Helsingi, Tampere, Viiburi, Kuopio, Kotka, Pori, Kemi, Savonlinna, Turu, Vaasa, Hanko, Lappeenranta ja Sortavala juba pannud kehtima muudetud teenistumäärused, mis arvestavad teenistust riigi- ja teiste omavalitsuste asutis teatavil tingimusil. Suurem osa neist arvestab mainitud teenistust ainult osalt — poolel kuni kolmveerand määral — või teeb tingimusi, et ainult siis arvestatakse teenistust teisis omavalitsusis ja riigiasutis, kui isik on teeninud teatav arv aastaid selles omavalitsuses, kus tal tuleb arvestamisele eelmine teenistus. Mõni nõuab 10-aastast teenistust, teine koguni 15-aastast teenistust.

Soome linnadelit peab soovitavaks luua võimalikult soodsamaid tingimusi riigi- ja teiste omavalitsuste teenistuse arvestamiseks ja toonitab oma ringkirjas, et praegune aeg oma kiiresti muutuvate ja keerukate ülesannetega nõuab suurt kompetentsust omavalitsusametnikelt, mistõttu tuleks kõigiti soodustada selliste ametnikkude hankimist teisis omavalitsusis. Oma ringkirjas teeb Soome kommunaalkeskbüroo teenistumääruse vastavate paragraafide muutmiseks ettepaneku, milles soovitakse arvestada teenistust teisis omavalitsusis ja omavalitsuste liitudes teenistusvanusetasu maksmisel piiramata ja riigiteenistust kuni 10 aastat. Pensioni suhtes pannakse ette arvestada teenistust teisis omavalitsusis ja omavalitsuste liitudes ja kolm veerand riigiteenistuses sellisel kohal teenitud ajast, mis ta oli pensioniõiguseline

riigiteenijate pensioniseaduse alusel. Kui aga isik on olnud selle omavalitsuse teenistuses, kust ta hakkab saama pensioni, alla 10 aastat, siis talle arvestatakse eelmainitud soodustusi poolel määral. Seejuures tuleb muidugi silmas pidada, et Soome linnad maksavad pensionid täiel määral linna summadest.

Ka Eesti Linnade Liidu juhatus tõstis, peamiselt Tallinna Linnavalitsuse algatusel, küsimuse ja pöördus ringkirjalise ettepanekuga kõigi linnade poole, et kõik linnad teenistusvanusetasu maksmisel arvestaksid ka teenistust niihästi riigiasutis, kui ka teisis

omavalitsusis ja omavalitsuste liitudes. Viimasel ajal kehtis osa meie kodumaa linnades selline ebaloomulik olund, et sellest ajast peale, mil riik hakkas oma teenijaile teenistusvanusetasu maksmisel arvestama omavalitsusis teenitud aega, hakkasid linnad arvestama ka riigiteenistuses oldud aega, kuid ei arvestanud teisis omavalitsusis teenitud aega, mis aga teenistuseloomu ja teadumuste tõttu on loomulikult palju lähedam kui riigiteenistus. Sellist olundit püütakse nüüd kõrvaldada ka Eesti linnades.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Eesti Linnade Liidu juhatuse koosolek 24. juulil 1938 peeti Tõrvas, raekojas.

Majandusministeerium saatis ELL seisukohavõtmiseks kirjavahetuse tubakasaaduste müügi maksutähtede väljastamise korra muutmise asjas ja nimelt selliselt, et nende müügi maksutähtede väljastamine jääks linnaomavalitsuste ülesandeks.

Kaalunud küsimust, otsustati teatada Majandusministeeriumile, et oleks loomulik ja õiglane, kui tubakasaaduste müügi maksutähtede väljastamisel linnaomavalitsused saaksid oma kasuks teatud protsendi, mis aga ei tohiks olla alla kümne, ja kataks müügi maksutähtede väljastamise kulud.

Tallinna Linnaomavalitsus palus ELL kaaluda küsimust, kas poleks võimalik panna üldiselt kehtima kord, et linnateenijaile teenistusvanusetasu maksmisel arvestataks ka teisis omavalitsusis teenitud aega.

Kaalunud küsimust, otsustati teha linnadele ettepanek, arvestada linnateenijaile teenistusvanusetasu maksmisel ja puhkuse andmisel riigi-, teiste omavalitsuste ja omavalitsuste liitudes teenitud aega.

XIII linnade sekretäride, statistikute ja perekonnaseisuametnikkude päev otsustati korraldada 6. ja 7. augustil 1938 Kuressaares.

Eesti Linnade Liidu esindajatekogu koosolek peeti 24. juulil 1938 Tõrvas, raekojas.

ELL esimees A. Uesson, avanud koosoleku, avaldas Tõrva Linnavalitsusele, eesotsas linnanavem J. Viks'iga, tänu lahke kutse eest pidada ELL esindajatekogu koosolek Tõrvas ja tervitas koosolekul viibivat Siseministeeriumi Omavalitsustetalituse inspektorit T. Tetre ja Valga abimaavannemat V. Maidret.

Kuna on kujunenud traditsiooniks, et ELL esindajatekogu koosolekuid juhatavad ELL esimees, abiesimehed ja selle linna linnaapea või linnanavem, kus koosolek peetakse, valiti ühelhäälel koosoleku juhatajaks veel Tõrva linnanavem J. Viks.

M. Unti ettepanekul otsustati jätta päevakorrast välja ELL esimehe A. Uesson'i ülevaade IV Balti riikide linnade konverentsist ja V. Smetanini ülevaade linnade perspektiivkavadest.

Otsustati ühelhäälel kinnitada ELL 1937./38. a. rahaline aruanne, arvates jääk tagavarasummadesse ja võtta teadmiseks V. Smetanini poolt esitatud ülevaade ELL tegevusest 1937./38.

Tõrva linnanavem J. Viks tervitas ELL esindajatekogu Tõrva linna nimel ja soovis koosolekule edu ja kordaminekut ja et sellest osavõtjad viiksid Tõrvast kaasa parimaid mälestusi.

Seepeale esitas ta lühikese ülevaate Tõrva ajaloost ja praegusest majapidamisest (vt. lk. 50).

ELL aianduskonsulent E. L e p p refereeris uuemaist vooludest linnade haljasalade korraldamisel välismail (vt. lk. 52).

Koosolekule järgnes tutvumine Tõrva linna asutiste ja kauni ümbrusega. Hiljem külastati Jõgevestes asuvat vürst M. Barclay de Tolly hauakabelit ja Helme asunduses asuvat põllutöökooli.

Eesti Linnade Liidu juhatusel koosolekul 19. augustil 1938 Pärnus, raekojas, V. S m e t a n i n esitas linnade varanduste hindamise ühtlustamise põhilaused, nagu need on heaks kiidetud Balti riikide statistikutel konverentsil.

Arutanud neid, o t s u s t a t i need ümber redigeerida ja siis veel kord läbi vaadata.

Arutanud linnade varanduste tule vastu kindlustamise ümberkorraldamise küsimust, o t s u s t a t i see anda ELL finantskomisjonile kaalumiseks ja oma seisukoha avaldamiseks ELL juhatusel novembris 1938 peetaval koosolekul.

Siseministeeriumi Omavalitsustetalitus saatis ELL korraldusse — materjaliks vastava juhatuskirja töötlemisel — Viljandi töösturite palve majandusministrile kinnisvaramaksu võtmise asjas.

Arutanud palvet, o t s u s t a t i see anda ELL finantskomisjonile kaalumiseks ja ühtlaste hindamisaluste esitamiseks ELL juhatusel septembris 1938 peetaval koosolekul.

Kroonika.

Mikkeli linn 100-aastane.

Mikkeli linn Soomes pühitses 7. märtsil 1938 oma 100-aastast juubelit. Juubelipäeval korraldas linnavolikogu piduliku koosoleku, kus volikogu määras 310 000 marka mitmesuguseiks kultuuriliseks otstarbeiks, nagu linna ajaloo uurimiseks, Suur-Savo muuseumiühingule, raamatukoguhuone ehitamiseks ja Soome kultuurkapitalile. Pidustusist võttis osa Soome vabariigi president.

Mikkeli linnal on üle 10 000 elaniku. Linn on eriti viimaseil aastail väga kiiresti kasvanud. 1850. a. oli linnal vaid 563 elanikku, 1890. a. oli juba 2517, 1930. a. — 5934. Järgneva viie aasta keskel suurenes elanike arv ümmarguselt 100% võrra ja 1935. a. oli linnal juba 10 768 elanikku.

Mikkeli linn on samanimelise lääni pealinn. Kuna Soomet üldse nimetatakse täie õigusega tuhandete järvede maaks, on aga sellest veel Mikkeli lään järvederikkaim kogu Soomes ja 28,6% lään pinnast on veekogude all. Mikkeli linn asub Saima järvega ühenduses oleva Savilahe ääres.

Tapamaja ehitamise küsimus Jyväskylä.

Linna tapamaja ehitamise küsimust tõsteti Jyväskylä ja linnavolikogu määras vastava komisjoni igakülgseks kaalumiseks. Komisjon on nüüd oma tööga lõpule jõudnud ja tapamaja ehitamiseks vastavad kuldekalkulatsioonid esitanud. Selle järgi maksuks ehitus ühes veevärgi ja kanalisatsiooniga 2 250 000 mk. Aasta tuludena on arvestatud esimesil aastail 100 000—160 000 mk., kuna kulud ühes kapitali protsentidega oleksid 297 000 mk. aastas. Seega on ette näha, et ettevõtte ei suuda end tasuda vähemalt lähemas tulevikus. Komisjon arvab, et lähema 10 aasta jooksul see ei suudaks katta oma kulusid.

Loviisa linn saab veevärgi.

Loviisa linnavolikogu määras 500 000 Smk. krediiti veevärgi ehitamiseks, milleks vastavad kavad juba varem olid valmistatud.

Uus koolimaja Vaasas.

Vaasa linnavolikogu otsustas püstitada uue koolimaja soomekeelseile rahvakoolidele ja teha selleks 8 800 000 Smk. laenu.

„Eesti Linnad“
(end. „Linnad ja Alevid“)
Eesti Linnade Liidu häälekandja

ilmub 1938./39. a. XI aastakäiguna, avaldades artik-
leid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja alevi-
omavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende
kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit)—kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Telefon 431-58.

